

УДК 658.1-047.44

Дмитрієв А.В.

аспірант Класичного приватного університету, м. Запоріжжя, Україна

РОЛЬ АНАЛІЗУ ДЛЯ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В ринковій економіці метою будь-якого виробництва є одержання максимальне можливого прибутку. У цих умовах можуть здійснювати свою виробничо-фінансову діяльність тільки ті підприємства, що одержують від її найвищий економічний результат. Ті ж підприємства, що працюють неефективно, малорентабельно, тим більше збитково, нежиттєздатні. Вони неминуче банкрутують і припиняють своє існування. Тому важливим є вірна економічна оцінка результатів господарської діяльності підприємства як одна з головних передумов стабільного та ефективного функціонування економіки країни в цілому. У зв'язку з цим на кожному підприємстві необхідно виявляти наявність фактів безгосподарності, непродуктивних втрат, нерозумного вкладення засобів для їх усунення. Варто виявляти і включати в роботу підприємства резерви виробництва, раціонального й ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, природних багатств.

Основною метою підприємницької діяльності є отримання прибутку, збільшення матеріальної зацікавленості учасників бізнесу в результатах економічно-господарської діяльності. Максимізація прибутку в зв'язку з цим є первинним завданням підприємства. На величину прибутку у виробничій діяльності чинять вплив чинники суб'єктивного характеру і об'єктивні, не залежні від діяльності господарського об'єкту.

Суб'єктивні чинники: організаційно-технічний рівень управління підприємницькою діяльністю, конкурентоспроможність продукції, що випускається, рівень продуктивності праці, витрати на виробництво і реалізацію продукції, рівень цін на готову продукцію.

Важливого значення економічний аналіз набуває за ринкових реформ, коли широко використовуються економічні методи управління: він має не лише виявляти хиби, а й розкривати можливості дальшого зростання економіки.

Сучасний стан аналізу можна охарактеризувати як досить ґрунтовно розроблену в теоретичному плані науку. Ряд методик, створених науковцями, використовуються в управлінні виробництвом на різних рівнях. Разом з тим наука знаходиться в стані розвитку. Економічний аналіз тісно пов'язаний з рядом економічних і неекономічних дисциплін: діалектикою, економічною теорією, плануванням і прогнозуванням, бухгалтерським обліком, аудитом, маркетингом, галузевими економіками, організацією виробництва й

управління, фінансуванням і кредитуванням підприємств, математикою і статистикою. Серед наук, з якими пов'язаний економічний аналіз, варто особливо виділити діалектику та економічну теорію.

Основною метою економічного аналізу є пошук резервів підвищення ефективності суспільного господарства і розробка заходів щодо їх реалізації. Досягнення цієї мети потребує попереднього розв'язання конкретних завдань. Основними завданнями економічного аналізу є такі:

- оцінка фактичного стану господарювання;
- виявлення факторів, які спричинили відхилення фактичних показників від планових;
- визначення кількісного та якісного впливів різних факторів на результати господарювання;
- визначення резервів поліпшення наявного стану;
- розробка, обґрунтування шляхів і заходів подальшого використання виявлених резервів та контроль за їх виконанням.

Економічний аналіз, як й інші науки, має ґрунтуватися на чітко визначених принципах. Принцип (лат. *principium* – початок, основа) означає норму поведінки і діяльності. Отже, при проведенні аналізу слід керуватися такими принципами: державний підхід; науковість; комплексність; системність; об'єктивність; конкретність; точність; дієвість; безперервність; ефективність (економічність); порівнянність; оперативність; демократичність; доступність; принцип основної ланки, або вузьких місць.

Економічний аналіз відіграє важливу роль у розробці, реалізації і контролі за реалізацією управлінських рішень. Також Важливе значення для підприємства в умовах ринкової економіки має стратегічний аналіз, який використовується для визначення основних довгострокових тенденцій і факторів розвитку господарської діяльності, оцінки можливих варіантів майбутнього підприємства і його стратегічних альтернатив. Стратегічний аналіз забезпечує вибір найоптимальніших перспективних рішень.

Ретроспективний аналіз використовується для: контролю за виконанням плану; виявлення внутрішньогосподарських резервів; об'єктивної оцінки результатів діяльності підприємства. Він проводиться після здійснення господарських операцій.

Методика ретроспективного аналізу спрямована на: порівняння фактичних результатів діяльності; визначення величини впливу факторів на зміну результатів діяльності підприємства; підрахунок резервів підвищення ефективності виробництва; визначення шляхів мобілізації знайдених резервів.

Ретроспективний аналіз поділяється на оперативний і підсумковий.

Оперативний аналіз використовується для виявлення недоліків, визначення їх впливу на господарські процеси, застосування засобів для

усунення небажаних наслідків, прийняття оперативних управлінських рішень. Оперативний аналіз проводиться одразу після здійснення господарських операцій, зміни ситуації за короткі проміжки часу (зміна, доба і т.п.).

Джерелами інформації для оперативного аналізу є: первинна документація; дані оперативного обліку; матеріали особистого спостереження. Методика оперативного аналізу спрямована на дослідження переважно натуральних показників.

Значення оперативного аналізу полягає в тому, що він дозволяє своєчасно виявляти причину недоліків у роботі підприємства, їхніх конкретних винуватців і оперативно застосовувати відповідні заходи для усунення виявлених недоліків.

Підсумковий аналіз здійснюється після закінчення певного циклу господарської діяльності та одержання відповідної звітності. На відміну від оперативного аналізу він проводиться на всіх рівнях економіки.

Підсумковий аналіз досліджує вартісні показники за даними бухгалтерського обліку і фінансової звітності, тому він характеризується точністю розрахунків і вірогідністю вихідної аналітичної інформації.

Значення підсумкового аналізу полягає в тому, що він комплексно вивчає господарську діяльність підприємства; уможливорює виявлення внутрішньогосподарських резервів, мобілізацію знайдених резервів у майбутніх періодах; є основою перспективного аналізу. Основним недоліком підсумкового аналізу є те, що виявлені за його результатами резерви означають назавжди загублені можливості підвищення ефективності виробництва, оскільки відносяться до минулих періодів.

Для оцінки фінансових показників служить бухгалтерська звітність підприємства (Форма №1). Джерелами інформації для оцінки економічних показників служать дані статистичної та бухгалтерської звітності підприємства. Джерелом даних для аналізу фінансових результатів є звіт про фінансові результати і їх використання (Форма №2). Джерелом додаткової інформації для кожного з блоків фінансового аналізу служить додаток до балансу (Форма №5).

Такі джерела інформації дуже зручні для підприємств. В першу чергу тим, що можна не готуючи дані для аналізу вже на підставі Форми №1 і Форми №2 зробити порівняльний експрес аналіз показників звітності підприємства за попередні періоди.

По-друге: з появою спеціальних автоматизованих бухгалтерських програм для аналізу фінансового стану підприємства, зручно відразу після складання форм звітності не виходячи з програми виробити на підставі готових форм бухгалтерської звітності за допомогою вбудованого блоку фінансового аналізу простий експрес аналіз підприємства.

Основна вимога до інформації, представленої в звітності полягає в тому, щоб вона була корисною для користувачів, тобто щоб цю інформацію можна було використовувати для ухвалення обґрунтованих ділових рішень. Щоб бути корисною, інформація повинна відповідати відповідним критеріям [11, с.132]:

Доцільність означає, що ця інформація значуща і чинить вплив на рішення, що приймається користувачем. Інформація вважається також доречною, якщо вона забезпечує можливість перспективного і ретроспективного аналізу.

Достовірність інформації визначається її правдивістю, переважання економічного змісту над юридичною формою, можливістю перевірки і документальною обґрунтованістю.

Інформація вважається правдивою, якщо вона не містить помилок і упереджених оцінок, а також не фальсифікує подій господарського життя.

Нейтральність припускає, що фінансова звітність не робить акценту на задоволення інтересів однієї групи користувачів загальної звітності в збиток іншій.

Зрозумілість означає, що користувачі можуть зрозуміти зміст звітності без спеціальної професійної підготовки.

Порівнянність вимагає, щоб дані про діяльність підприємства були порівнянні з аналогічною інформацією про діяльність інших фірм.

В ході формування звітної інформації повинні дотримуватися певні обмеження на інформацію, що включається в звітність:

Оптимальне співвідношення витрат і вигод, що означає, що витрати на складання звітності повинні розумно співвідноситися з вигодами, витягуваними підприємством від представлення цих даних зацікавленим користувачам.

Принцип обережності (консерватизму) припускає, що документи звітності не повинні допускати завищеної оцінки активів і прибутку і заниженої оцінки зобов'язань.

Конфіденційність вимагає, щоб звітна інформація не містила даних, які можуть завдати збитку конкурентним позиціям підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" Редакція від 01.07.2021 № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 40, ст.365
2. П(С) БУ 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" утв. Ін. МФУ від 28.02.2013 р № з0336-13.
3. Бондар М.І., Верига Ю.А. Звітність підприємства: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – С. 570.